

Monumental Movement

פרשת דברים תשפ"ב

DEUTERONOMY

PARASHAS DEVARIM

1 / 4-11

according to everything that HASHEM commanded him to them, ⁴ after he had smitten Sihon, king of the Amorites, who dwell in Heshbon, and Og, king of Bashan, who dwell in Ashtaroth, in Edrei. ⁵ On the other side of the Jordan in the land of Moab, Moses began explaining this Torah, saying:

⁶ HASHEM, our God, spoke to us in Horeb, saying: Enough of your dwelling by this mountain. Turn yourselves around and journey, and come to the Amorite mountain and all its neighbors, in the Arabah, on the mountain, and in the lowland, and in the south, and at the seacoast; the land of the Canaanite and the Lebanon, until the great river, the Euphrates River. ⁸ See! I have given the Land before you; come and possess the Land that HASHEM swore to your forefathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them and their children after them.

6. רב-לכם שבה — *Enough of your dwelling*. In the plain sense, God was saying that the year at Sinai was enough, and it was now time to enter the Land. Midrashically, רב is rendered as *abundance*; your stay at Sinai has brought you an abundance of reward and accomplishment: the Torah, the Tabernacle and its accoutrements, elders, and leaders (Rashi).

7. קל-שבניו — *All its neighbors*, i.e., Ammon, Moab, and Mount Seir (Rashi).

קצרה — *In the Arabah*, i.e., a forested plain (Rashi), probably on the east bank of the Jordan, bordering the Dead Sea, which is known as the Arabah Sea (4:49). According to Sifre, it was the plain of Zoar.

הנהר הגדול — *The great river*. Although other rivers are much wider and longer than it, the Euphrates is called *great* because it is one of the borders of the Land. In the common

236 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

WE FIND A REFERENCE IN TANACH TO "SEFER HAYASHAR — the Book of the Upright": וַיִּדְמֵם הַשָּׁמַשׁ וַיִּזְרַח עֲמֹד עַד-יָקָם גּוֹי — "The sun stood still and the moon stopped, until the nation took retribution against its enemies. Is this not written in the Book of the Upright?"²⁴

The Gemara presents a debate over which volume of the Torah is called "the Book of the Upright."²⁵ According to R' Yochanan, this refers to *Sefer Bereishis*, which chronicles the lives of our upright forefathers: Avraham, Yitzchak, and Yaakov. According to R' Elazar, this refers to *Sefer Devarim*, in which it is written, "And you shall do that which is upright and good in the eyes of Hashem."²⁶

* This debate portrays the essential difference between he who is straightforward at heart and he who is straightforward in practice. A person may have the character trait of honesty, either having been born with a naturally truthful disposition, or having developed this trait by working on his *middos* over the years. However, it is not enough to have an honest character, unless one's actions reflect his honest heart.

The same may be said of all good *middos*. A person must strive to be both good at heart and good in deed. For example, in one place, our Sages tell us that we must emulate Hashem. Just as He is gracious and merciful, so too must we strive to develop the traits of graciousness and mercy.²⁷ Elsewhere, the Gemara states that just as Hashem clothes the naked, so too must we provide clothes for the poor. Just as Hashem visits the sick, so too must we.²⁸ The first Gemara enjoins us to develop the traits of graciousness and mercy on a theoretical, emotional level, while the second Gemara enjoins us to put those traits into practice.

Some people are good at heart. They share the pain of the unfortunate, and are deeply moved by sympathy for the needs of those around them. Since they are too lazy or too busy with their own affairs, they never manage to put these sentiments into action, to help those in need. Other people do deeds of kindness, but only out of rote or social convention, since they have no real concern for those they help. Each of these people is lacking, since character perfection demands us to be good both in heart and in practice, emulating Hashem in all our ways.

ציון

פרשת דברים

קדושת

4a
ריב

רב לכם סוז אח הכר הזכ פנו לכם לפונה. י"ל בהקדם אמרי קודש אח"י הגב"ק ר' מענדלי לינסקער ז"ל שפי' הפסוק, שוא לכם משכימי קום מאחרי שנת (תכלים קכ"ז), טפ"י מה דאיתא בספרים שדרך העבודה לריכה לכוית קודם סור מרע ואח"כ עשה טוב, וכל מלות ומעש"ע שמסגל האדם ועוד לא נטער מעומותיו אינם עולים לראון. וזכו, שוא לכם משכימי קום, צחנם לכם יגיעתכם מה שאחם

משכימין ומקדימין את המלות עשה שכם בקום ועשה, מאחרי שנת, ומאחריים להקן את הלאווין שכם צשז ואל תעשה, צחנם ושוא הוא לכם, כי לא לראון יריכה לכם, עכד"ק.

והנה האותיות המסבצין את תיבת הר הם קדו"ש, כי אות ה"א מסובצת ממדה אחד צאות דל"ה וממדה השני צאות ו"ו, ואות רי"ש, מול אחד קו"ף ומול השני ש"ן, הרי צין הכל תיבת קדו"ש. וזכו שאמר, רב לכם סוז אח הכר, ביינו כי דרך גבוהה היא לכם מה שאחם רויים להגיע למדרגת קדו"ש ערס תקנתם מעשיכם, אך מקודם פנו לכם לפונה, שהפנו וחצערנו מקרצכם את הילכה"ר כמו שאמרנו חכמז"ל (סוכה דף נ"ב ע"א) ע"ה"פ ואת האפוני ארחיק מעליכם, זה יאה"ר שפון ועומד בלבו של אדם, אותו יאה"ר תעזירו מצשרכם, ואז תוכלו לעלות אל הקודש, כמו שכתוב סור מרע ועשה טוב.

למדו הרע תחילה *

כתב החובות הלבבות בשער יחוד המעשה (פרק ה). והיה אחד מן החסידים מצוה לתלמידיו למדו הרע תחילה להבדל ממנו ואחר כך למדו הטוב ועשוהו כמו שאמר הכתוב (ירמיה ד ג) גירו לכם גיר ואל תזרעו אל קוצים. תחילת עבודתו הרוחנית של האדם צריכה להיות לידע ולהכיר את הרע ואלו הם אופני ההרזקה ממנו. ורק אחר כך עליו לגשת לעשיית הטוב. אמנם אף בשעה שמכיר את הרע גם אז צריך רחמי שמים מרובים שלא יכשל בו. אבל ללא ידיעת הרע ותחבולותיו אין מקום כלל לעשיית הטוב. כי יתכן ויעשה מעשים ודומים בעיניו שעוסק בעשיית הטוב. אך האמת האמיתית היא שאין זה מכלל הטוב. והיינו דאמר הכתוב גירו לכם גיר שהוא הכרת הרע דבלא"ה אפשר שהאדם עסוק בוריעה וכל זריעתו אין בה מאומה וכולה זריעה אל קוצים.

* מקובל בשם הגרי"ס זצ"ל שיתכן והאדם עושה כבוד שמים ובאמת כבוד עצמו הוא דורש. והוא על הדרך הנ"ל שבעת שאינו מכיר ויודע את הרע מסוגל לבוא לידי טעות המורה כי"כ שחושב שעוסק בכבוד שמים ובאמת אין לו שייכות כלל למעשים טובים וכל פעולתו היא דרישת כבוד עצמו. ובאמת דברי הגרי"ס הנזכר נאמרו באנשים בעלי מדריגות שמכל מקום מסוגלים לטעות בהכרת דרך מעשיהם. אמנם אנו לא צריכים להגיע לזאת אלא הדברים פשוטים יותר. שהרי שרשי האדם הם רע מנעוריו. הקנאה התאוה והכבוד סובבים אותו. וכל מעשיו נובעים רק מחמת שרשים אלו. וכל דרישת העוה"ו הנמצאת בנו מטרתה רק למען השלמת מדות מגונות אלו. אי"כ בודאי שאף מעשיו הטובים יסודם מכח המדות הללו ואיננו מכירים כלל את האמת. ולכן כל מעשיו נראים בעינינו כצדקות וחסידות ויראת שמים, ורק כאשר נלמד להבין את הרע ונתאמץ בכל כוחותינו לבדוק בכל מעשה ומעשה האם נובע מכח הרע או הטוב, אזי אולי יש תקוה שמעשיו יהיו מכח הטוב ולא נזרעו אל קוצים.

6 וכמו כן יש לראות עוד בראשיתה של תורה בענין המדות, [והערה זו מהסבא ז"ל] בפרשת קין והבל כתיב, ויאמר ד' אל קין (בראשית ד ו) — הקביה עומד ומדבר פנים אל פנים עם קין, נמצא שקין נביא היה, ומעצמו עמד על יסוד הקרבנות, ובעודו עוסק בקיום מצות הקרבנות אעפ"כ טמא היה בידו, והיה מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לד', וברש"י והוא מחז"ל מפרי האדמה מן הגרוע. והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, הביא מן המשובחים שבהם. ואילו קין נתפס במידה רעה של צרות עין וכליות, חזינו שיתכן ועודו עוסק בקיום המצוה וסבור שמעשיו לשם שמים, מ"מ טעות בידו ומעשיו מעורב בהם מידה רעה של חסרון נדיבות. ובודאי שקין לא הכיר במדת הכליות במעשיו כי סבר וכי יש הפרש להקביה אם קרבנו ניתן מן הגרוע או מחלביהן והרי העיקר הוא כוונתו הטובה להבאת הקרבן. מ"מ תורה מגלה שיסוד מעשיו נבע ממדת צרות עין ורוע לב, ועל אף שעומד בעשיית המצוה מ"מ יש לרע שליטה במעשיו וכל מעשיו הטובים נותרו כוריעה אל קוצים, וכיון שחסרה במעשיו נקודת הטוב עין לא הועילה כל כוונתו הטובה וקרבנו לא עלה לרצון לפני ד', כנאמר וישע ד' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעוהו.

גילתה לנו תורה את היסוד הנזכר, 'למדו הרע תחילה' וללא הכרת הרע אין מקום לעשיית הטוב, ובאמת זו הערה נפלאה. כי קשה מאוד להבין היאך היתה מעורבת מדה רעה במעשהו של קין, הרי איתא בחז"ל (שמות רבה לא יז) שקין והבל חלקו ביניהם את העולם כולו, קין נטל את האדמה ופירותיה ואילו הבל קיבל את המטלטלין, נמצא שכל פירות האדמה היו שייכים לקין והיאך יתכן שבשעה שרוצה לקיים מצוה קרבנות וכל העולם שייך לו. יביא מן הגרוע כדי לחסוך ולקמץ שוה פרוטה, חזינו מהכא גודל המדות הרעות הנמצאות באדם שאף בשעה זו מביא מן הגרוע משום חסרון נדיבות. ויסוד עומק הרע הטמון במדותיו של האדם נעלם מעיני קין ולכן לא הבין כלל שעבירה בידו ולכן, ויחור לקין מאד ויפלו מניו"ו ולא תבע כלל מעצמו כי לא הכיר כלל שעבירה בידו. ובאמת מדה זו

עח טיב פרשת דברים התורה

איתא בגמרא (כ"ק פא, ב): תניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר, אין לך כל שבט ושבט מירשאל שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק, שנאמר 'פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים, וכן אתה מוצא בכנענים ובפריזים שנאמר ואל כל שכניו.

ואפשר לומר בדרך המוסר, שהאדם צריך ללכת תמיד ולהתעלות בעבודת ה' בבחינת 'פנו וסעו לכם', ולא לעמוד באותו מקום ובאותו מצב, אלא להתעלות במדרגותיו בכל עת יותר ויותר.

וכמו שפירשו הקדמונים בפסוק (זכרי"ג ז): ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, שהאדם נקרא 'מהלך', והמלאכים נקראים 'עומדים', כי האדם אם אינו 'מהלך', כלומר שאינו מוסיף בעבודת ה' הרי אינו עומד במדרגתו אלא נופל ח"ו.

ועוד מוסיף הכתוב לרמוז לנו שצריך לעבוד את ה' בכל המצבים שעוברים על האדם ואפילו שצר לו ואינו הולך לו כפי רצונו, ואפילו שסובבים אותו רחמנא ליצלן צרות ועגמת נפש בבחינת 'בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים', גם אז צריך לעבוד את ה'.

כי יש כאלו שעובדים את ה' רק כאשר טוב להם והכל הולך להם למישרים, וצריך לדעת שאין זה נקרא עבודת ה' באמת, אלא צריך לדעת לעבוד את ה' בכל המצבים, ובכל העיתים והזמנים ובכל המקומות גם כאשר גלי הים הסוערים מאיימים על שלות נפשו, יתעסק בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, ככל אשר תשיג ידו.

וכמו שאיתא מפרן הבעש"ט זי"ע שאם יש זמן שאדם אינו מסוגל * ללמוד, לפחות יתעסק במצוה אחרת, כדי שיהא עסוק תמיד בעבודת ה'.

שעב שיהות עבודת המלכויות, הבנה לר"ה תש"ס התחזקות

היסוד השני של עבודת ה"מלכויות" הוא, להשריש בנפשנו שכל מה שעובר עלינו, הוא הטוב ביותר לנשמותינו, ותיקון נפשנו, ודורותינו. הנה כלל דכרינו נתבאר בעוה"ש" ש"עבודת המלכויות" היא: "לעשות את רצון המלך בכל דבר, ובכל מצב, שהוא ית"ש הזמין לי ברגע זה לטובת נשמתו". אלא שעד עתה נתבאר בעוה"ש", החלק הראשון שעל ידו אפשר להתבונן ולהתחזק ולהתעלות בגודל החשיבות של "עשיית רצון המלך בכל דבר, ובכל מצב". וכעת נשתדל בעוה"ש" לבאר כיצד אפשר להתבונן, ולהתחזק, ולהתעלות, ולהשריש בנפשנו, את בהירות ההכרה, שכל דבר, וכל מצב, שאנו נמצא בו, הכל הוא מפני "שהוא ית"ש הזמין לפני ברגע זה לטובת נשמתו". היינו שלמעשה, הרי זה יסוד אחד, אלא שיש בו ב' חלקים, שעל ידי שתיים יחד, אנו יכולים לזכות לעשות את רצון ה' בכל דבר ובכל מצב, באותה שמחה ואוהה התלהבות, כי אנו יודעים א', שרצון הש"י יכול להיעשות על ידי כל דבר וכל מצב, ב'. שהש"י הוא לבדו מזמין לפני את הדבר הטוב ביותר, שעל ידו אוכה לעשות לו ית"ש כעת, את הנחת רוח הגדול ביותר באופן הטוב ביותר.

כי רצון אבינו שבשמים, שכל יחיד ויחיד יתחזק ויתעלה בעבודה זו של "מלכויות", כדי שיוכה לדעת מה הש"י רוצה ממנו, מה

3

On this upcoming, auspicious Shabbas Kodesh, which happens to be Tishah B'Av, we will read Parshas Devarim—as we do every year before this important fast day. Of course, the fast itself is deferred until Sunday because of the kedushah of Shabbas. Both the Tur and the author of the Shulchan Aruch (O.C. 428, 4) write: "תשעה באב קודם ואתחנן". In other words, we read Parshas Vaeschanan immediately after Tishah B'Av and we read Parshas Devarim immediately prior to Tishah B'Av.

As we know from the Gemara (Megillah 31b), Ezra HaSofer arranged the Torah readings on Shabbas throughout the year with deliberate intent. Hence, it behooves us to consider why he arranged for us to read Parshas Devarim annually before the fast of Tishah B'Av. Of course, many answers to this question have been given and reviewed in the past.

14

The Wonderful Advice Regarding the Galus of Edom: "פנו לכם צפונה"

I would like to share an idea of my own concerning the connection between Parshas Devarim and the fast day of Tishah B'Av, on which we mourn the churban of our Beis HaMikdash. Let us refer to the following passuk in this week's parsha (Devarim 2, 1): "ונגפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר" ויאמר ה' אלי לאמר רב לכם טוב דיבר ה' אלי ונסב את הר שעיר ימים רבים. ויאמר ה' אלי לאמר רב לכם טוב "את ההר הזה פנו לכם צפונה"—we turned and journeyed toward the midbar by way of Yam Suf, as Hashem instructed me; and we circled Har Seir for many days. Hashem said to me, saying: "Enough of your going around this mountain; turn yourselves 'צפונה' (northward)!" Expounding on these pesukim, Chazal assert that HKB"H is

זוה מדוייק להפליא לטובת נשמותינו, בין המצבים הפנימיים, מתי יהיה לנו בהירות, ומתי נזכה לעשות את רצון ה' מתוך הרגשת חשכות, בכל קטע בתפילה, בכל רגע מכל המ"ח שעות של הראש השנה, ובין המצבים שמסביב לאדם, בין בבית, בין בבית מדרש, הכל מדרד מלמעלה בדיוק נפלא. והכל מתנות עצומות ונפלאות, כל מחשבה שהש"י מכניס למוחינו, וכל דיבור שהש"י משמיע לאוזנינו, וכל ראייה שהש"י מראה לעינינו בביתינו, ובבית מדרש, כל תנועה ופעולה של כל אחד מהילדים, כל אדם שעומד סמוך על ידי, כל "קנייטש" [תנועה] של ניגון של הבעל תפילה, כל משהו הרגשת קרירות בבית מדרש, וכל משהו הרגשת חמימות בבית מדרש, כל משהו שיותר מדאי מאוחר, או יותר מדאי מוקדם, כל משהו הרגשת עייפות, וחלישות, מתי ילכו לישן, ומתי יצליחו להירדם, ומתי יתעוררו, ומתי יצליחו לקום, ומתי יגיעו אל הבית מדרש, כל הרגשה של חלישות הדעת שתיכנס ללבי, הכל הכל מוכן ומזומן בהשגחה מיוחדת לטובת נשמתו. והכל נשלח משמים בהשגחה נפלאה ובדיוק עצום, כדי שעל ידי זה אזכה לעשות את הנחת רוח הגדול ביותר למעלה, ועל ידי זה אזכה להריח עוד פעם אחת לעשות השתדלות להוסיף עוד מחשבה אחת של אמונה בחיים, שהכל בהשגחה פרטית מהש"י, ועוד

מוטל עליו שיחשוב ויזכור ויתבונן, כאשר המצב אינו כפי מה שרצה, וחשב, וקיווה, והשתוקק, אפילו כאשר רצון הש"י שלפני המצוה, ולפני היום טוב, ולפני השבת, וכדומה, נעשה את כל ההשתדלות שבידינו, לחפש ולסדר, ולדאוג, ולבקש, ולהתפלל, שהכל ייעשה באופן שיביא להש"י את הנחת רוח הגדול ביותר, כפי מה שגראה לי לפי הבנתי, כי זה מה שהש"י רוצה מאיתנו שנחשוב ונשתדל לפני קיום המצוה, ולפני היום טוב, ולא נחשוב שאיך שיהיה זה טוב לנו, אלא נזכור שבכל השתדלות, ובכל מחשבה, שאנו חושבים איך שהמצוה תיעשה באופן שיביא להש"י את הנחת רוח הגדול ביותר, כזה גופא אנו מקיימים את רצון הש"י.

אבל ביחד עם זה, רצון הש"י שנוכח ונידע ונשריש בנפשנו, שרק הש"י יודע באמת מהו האופן הטוב ביותר שעל ידו נעשה את הנחת רוח הגדול ביותר להש"י, ובכל מחשבה שאנו זוכרים את זה ומשרישים את זה בנפשנו, אנו זוכים לעשות כזה גופא את רצוני יתברך, כי זהו רצון הש"י שנחזור על זה תמיד ונתקע בלבנו, שיהיה ברור לנו באופן בהיר וברור, שהש"י מכין לנו בשמים את האופן הטוב ביותר שעל ידו נוכל לעשות את הנחת רוח הגדול ביותר, ולהשיג את ההשפעות הטובות ביותר לנשמתו, באלול, ובתשרי, ובר"ה, וביו"ט, ומששת ימי בראשית, שאז נבראו כל הכרואים, וכל השנים, וכל הזמנים, כבר הכין הש"י את כל הפרטים ופרטי פרטים של הראש השנה שלי, של שנה זו, כיצד הם יהיו, באיזה מצב, באיזה מקום, באיזה התעוררות, עם איזה הפרעות, ומניעות, עם איזה ראיות, ושמיעות, והרגשות, הכל באופן שעל ידם אזכה לעשות את הנחת רוח הגדול ביותר למעלה, ולקבל את כל האוצרות וההשפעות הנצרכים לנשמתו ברחמינות ובגשמיות, לשנה זו, ולנצח נצחים.

hinting to us here how we should protect ourselves during the final Galus, our current Galus, Galus Edom:

"And we circled Har Seir for many days"—we have been moving around from place to place for a very long time in the Galus of Edom, attributed to the descendants of Eisav HaRasha, whose abode was Har Seir. Providing us with moral support, HKB"H teaches us how to safeguard ourselves during this long, treacherous Galus and how to hasten the geulah: "Stop circling this mountain"—in other words, extricate yourselves from Galus Edom; "turn yourselves 'צפונה'—immerse yourselves in the Torah. Here is a pertinent passage from the Midrash (Bamidbar Rabbah 1, 19):

"מהו פנו לכם צפונה. אמר רבי חייא, אמר להם [הקב"ה לישראל], אם ראייתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצמינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי פנו לכם צפונה. אמר רבי יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, רבונו של עולם אביו מברכו (בראשית כז-מ) על חרבך תחיה, ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצמינו עצמכם ממנו, ולהיכן נברח.

אמר להן [הקב"ה לישראל], אם ראייתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין צפונה אלא תורה, שנאמר (משלי ב-ז) יצפון לישרים תושיה. דבר אחר מהו צפונה, אמר רבי יצחק, אמר הקב"ה המתינו עד עכשיו מלך המשיח לבוא, ויקיים (תהלים לא-כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'."

What is the implication of the directive: "Turn yourselves 'צפונה'?" Rabbi Chiya said: HKB"H said to Yisrael, "If you are confronted by the one who wishes to incite you, do not oppose him. Rather, hide yourselves from him until he passes by." That is the implication of: "Turn yourselves 'צפונה'." Rabbi Yehudah bar Shalom said: Yisrael responded to Him, "Master of the Universe,

his father blessed him (Bereishis 27, 40): 'By your sword shall you live.' You concur with him and tell us, "Hide yourselves from him.' Where will we flee to?"

HKB"H answered them, "If you see that he wishes to mate with you, seek refuge in the Torah." For, there is no other than Torah, as it says (Mishlei 2, 7): "He will secure ('יצבור') the eternal Torah for the upright." Another explanation: What is the meaning of "צפונה"? Rabbi Yitzchak said: HKB"H said, "Wait until the coming of the Melech HaMashiach, when the following will be fulfilled (Tehillim 31, 20): "How abundant is Your goodness that You have hidden away ('צפנית') for those who revere You . . ."

We can explain the matter based on what we have learned in the Gemara (Succah 52a): אמר רבי ישמעאל, אם ברזל הוא מגע בך מגולל זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא A Baraita of the Academy of Rabbi Yishmael taught the following: If this despicable character engages you, draw him into the Beis Midrash; if he is like a stone, he will dissolve; if he is like iron, he will shatter. We see that the yetzer hara dissolves and shatters when exposed to the kedushah of synagogues and study-halls. For this reason, HKB"H instructed Yisrael: "הצמינו In other words, hide yourselves from Eisav's guardian angel, the yetzer hara, in batei-keneses and batei-midrash, because it is afraid to enter their premises, knowing that it will cease to exist.

156

16

15a

וידוע מספרים הק' אשר דברי מוסרו של משה רבנו במשנה תורה לא נאמרו רק לבני דורו בלבד אלא כוחם יפה וקדושתם קיימת לשעה ולדורות, ואמרי תוכחתו מכוונים אל כל בני ישראל עד סוף כל הדורות שילמדו בהם דעת ויראת ה', ללכת בדרכיו ולשמור מצוותיו.

ובחתם סופר פירש את כוונת המדרש בכיאר הפסוק, שהתכוון משה רבנו ע"ה להורות לנו את דרכי המלחמה עם שרו של עשו הוא יצר הרע הצר הצורר היושב על מפתחי הלב, והוא אורב לו לאדם ומבקש רעתו, מצפה להפילו ברשתו ולהניאו מעבודת השי"ת וקיום מצוותיו.

והנה בדרכו של עולם, כאשר האדם רואת פגע רע המתקרב ובא כנגדו, הרי מיד הוא מסתובב ופונה לצד אחר להימלט מפגיעתו הרעה, ואם אותו פגע רע רודף ודולק אחריו אל אשר ילך שם, הריהו משתמט הימנו שוב אל מקומו הראשון וחוזר חלילה.

והורה לנו אבי הנביאים שלא זו הדרך במלחמת היצר, כי אם יתנהג כנגדו בדרכי המלחמה הרגילים לברוח ממנו רק אימת שיפגע בו, הרי לעולם לא יתגבר

עליו ולא יוכל להתפטר ממנו, ונמצא תמיד עומד במצב מלחמה ומקיף את הר שעיר הוא יצר הרע, שפעם אחת הוא מתגבר עליו אבל לאחר תקופה הוא פוגע בו, וככה חוזר חלילה ממלחמה לכישלון ומכישלון למלחמה ללא סוף ותכלית.

ולכן אומר משה לבני ישראל ר'ב לכם טוב את ההר הזה, אם ראייתם את יצר הרע שמבקש להתגרות בכם ולמנוע אתכם מקיום המצוות, אל תתייצבו כנגדו רק בשביל הצלה זמנית פורתא, אלא השכילן להלחם עמו באופן שתצליחו לעקרו מן השורש ולהכריתו כליל מפתחי לבבכם עד שלא יפנה אליכם עוד להחטיאכם חס ושלום.

ואיך תעשו זאת פנו לכם צפונה - העמיקו אל תוכיות מצפוני לבכם ועקרו את הרע משם, ובזאת כלולה העצה איך לעשות זאת, על ידי שתשקיעו את המיית לבכם בדברי התורה הקדושה הצופנת לישרים תושיה, כי בברחכם מפניו אל עומק התורה ואמריה הנעימים, הרי בקדושתה תסוכך ותגן עליכם ממלחעותיו ותזכר ללכת בדרכי ישרים.

איכה נחשבו לנבלי חרש וכיון דאתי לידן האי פסוקא פנו לכם צפונה, נאמר מילתא חדא דרמיזא בה ללמוד על כללות ענייני עבודת השי"ת, האיך צריך בר ישראל לגשת אל לימוד התורה וקיום המצוות. כי 'צפונה' מרמז על הלב הצופן את מחשבות האדם בתוכו, ואמר הכתוב פנו לכם צפונה להורות שבשעה שאיש יהודי נפנה לעבוד את הבורא ית' בכל עבודה שהיא, יזהר שלא

לעשות עשיותיו מן השפה ולחוץ ולבו בל עמו, אלא ישעבד את כל מצפוני לבו וכל מחשבותיו לקשרם עם העשיה שעושה בתורה ובמצוות.

ובספרים הקדושים האריכו בתוקף חובת האדם הלזו, שיהיו כל עשיותיו שהוא עושה בעבודת הבורא ית' מתוך השתעבדות הלב גמורה, ובוה תלוי גאולתנו ופדות נפשנו, בהיות שבדבר זה נכשלו בני הדור שנחרב בו בית המקדש, שהגם שהיו מקיימים את מעשי המצוות בעשיה שלימה, אולם לבם לא היה נכון עם ה', והיה כל מעשיהם בכחינית 'מצות אנשים מלומדה', בחיצוניות בלבד בלא שעבוד פנימי ותשוקת הלב.

ומבארים שעל דבר זה הוכיח ישעיה הנביא את ישראל בפסוקי הפטרת שבת זו, דכתיב (ישעיה א כב) 'כספך היה לסיגים סבאך מהול במים, ופירש רש"י: כספך היה לסיגים - שהיו עושין מעות נחושת ומצפיין אותן בכסף להונות בהם. סבאך מהול במים - משקים שלכם מעורבים במים, וזה פשוט שמלבד חיצוניות הדברים על עוון הגזל וההונאה, עוד התכוון לייסרם במוכן הרוחני, והוכיחם שכך היתה נראית עבודת ה' שלהם, מן השפה ולחוץ דימן הרואים שהם עוסקים בתורה ומקיימים המצוות, אבל פנימיותם היתה חלולה וריקה מכל, ולא היו מתכוונים כלל לשעבד את לבם לאביהם שבשמים.

ועל זה הדרך ביאר הגאון רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל את הפסוק האמור שם לעיל מיניה, שמוכיחם הנביא כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי'

(פסוק יב), שלכאורה מה טענה היא זו כלפיהם על עלייתם לרגל, הרי נתכוונו לקיים מצוה מדאורייתא כמו שנאמר (דברים טו טו) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך'. אלא שדייק הנביא בלשונו ואמר להם מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי, כי לשון רמיסה נופל על אדם

הרומס ברגליו בלי שימת לב ובלא מחשבה, וזו היתה תוכחת הנביא, כי יבואו שלוש פעמים בשנה לראות את פני ה', אולם מי ביקש זאת מידכם לבוא, אחר שביאתכם היא באופן של רמוס חצרי שאתם דורסים ברגליכם בלבד בלא כוונה ובלוי שימת לב. דהיינו שאנשי הדור התוא לא הכינו נפשם ולכם לקיים המצוה בהשתעבדות מח ולב, ומשום כך היה נעדר מהם היראה והפחד מהדר גאון עוון ית' ומורא מקום מקדשו, והיו רומסים בקודש ברגל גאוה שגרמה סילוק שכינה מהיכלה.

וגם בקינת ירמיהו על החורבן מרומז דבר זה, שמקונן על שבשעת את החורבן אבדו את תוארם החיצוני שהיה נחשב כמושלם, ואמר (איכה ד ב) 'בני ציון היקרים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש, פירוש, אותם בני ציון שבעבר היו מהוללים ונערכים כפז - שכל הרואה אותם אומר ראו תוארם של אלו כמראית פו, ועתה ידה פלאים עד שנחשבו ככדי חרס חסרי חן ונעדר יופי.'

ולעבדו בלבב שלם 22 ית' האמור שבאותה תקופה נעדרה מאישי ישראל כוונת הלב לעבודת השי"ת, לכאר מאמר חז"ל (יומא לט:): שארבעים יום קודם חורבן הבית היו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, שהמכוון בזה היה להוכיחם על נקודה זו, כי הלוא סגירת ונעילת דלת הבית משמשת למטרה אחת, לשמור על האוצר הנמצא בפנים, ולזה בא הרמז שמאחר ובני ישראל עשו מצוותיהם בלא כוונת הלב והיתה פנימיותם מרוקנת מכל תוכן, לכך היו דלתות ההיכל מקום העבודה נפתחים מאליהן, להראות להם בדוגמא של מעלה את חסרונם, שאין טעם להשאיר דלתותיהם נעולים מאחר שאין להם שום אוצר פנימי שמור.

עוד אפשר להטעים בזה מה שמצינו בגמרא (תענית כט.) שבחורבן הבית הראשון נתקצבו כיתות כיתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן, ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו ריבוננו של עולם הואיל ולא זכינו להיות גזברין נאמנים יהיו מפתחות מסורות לך, וזקוקם כלפי מעלה ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם. והיינו, שהבינו שורש חטאתם שהיו ריקנים מכוונה פנימית, ולזה החזירו המפתחות המיועדים לשמירה להורות שמפני חטאיהם אין בלבם מה לשמור עוד.

ישמע אדם ויוסיף לקח, לנטוע ולקבוע בלבו יראת ה' ואהבתו, ומתוך כך יזכה שיפעלו מצפוני לבבו לעשות תמיד נחת רוח להבורא ית'ש, וכמו שאנו אומרים בתפלת שחרית 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי, ומבואר בספרי המוסר, שאם כי מחויב האדם לירא את ה' גם בגלוי, למען ילמדו ממנו בני ביתו והסוכבים אותו ללכת בדרכי ישרים ובוה יקדש שם שמים ברכים, אבל עיקר העיקרים הוא שיקבע היראה בסתרי לבו פנימה, כי כאשר ירגיל ביראת ה' בפנימיות לבו, הרי ממילא תיראה

היראה גם בגלוי בחיצוניותו ויתנהג בכל מעשיו כראוי וכהוגן.

אבל זה אשר כל לימודו ועבודתו אינם אלא מן השפה ולחוץ ובפנימיותו לא חלי ולא מרגיש ואינו משעבד את לבו לאלוקיו, הרי הוא כמרמה את הבריות ומשטה בהם לפשוט טלפיו ולומר כשר אני, אולם יש לו לדעת שלא יוכל להמשיך בערמתו עד עולם, ולכסוף יתגלה קלונו ברבים ואז יהיה לבו ולשנינה בעיני כל, כאשר יביחנו ויכירו בו שאין תוכו כברו ואין לבו שלם באמת עם אלהיו.

ועל דרך שהווי לנו רז"ל איך ניתן להבחין באמיתות מהותו של האדם, שאמר (עירובין סה:). בשלשה דברים אדם ניכר, בכוסו ובכיסו ובכעסו. ובספר קדושת ציון (מועדים עמו קיד) נתן רמז בזה, שהאותיות האמצעיות המשתנות בשלשה דברים אלו דהיינו אות וא"ו מתיבת 'כוס' ואות יו"ד מתיבת 'כיס' ואות עיי"ן מתיבת 'כעס' עולים יחד בגימטריא פ"ו כמנין הגמטריא של הטביע, ולהורות בא שבלשנה דברים הללו שבהם נבחן האדם הם מגלים את מהותו וטבעו בעולם.

מלבד זאת יש לדעת עוד, שהאדם המרגיל את עצמו בחיצוניות ועושה כל מעשיו רק מן השפה ולחוץ, ואינו משעבד גם את פנימיות לבו לעשיותיו, לא יוכל לעולם להשפיע על אחרים כלום. והסכנה בזה גדולה עד מאוד, שהרי לא יצליח לחנך את בניו ובני ביתו בדרכי התורה והיראה, ולא תהיה לו השפעה עליהם להדריכם בנתיבות מוסר ויושר, לעשות משפט וצדקה ולשמור דרך ה'.

רחצו הַצַּפוּ חַדְלוּ הַרְעוּ

בהפטרות פרשה זו אומרים את נבואת ישעיהו הנביא שהוכיח את בני ישראל על כל עוונותיהם הרבים ועורר את לבם לשוב בתשובה שלימה לפני האלוקים, וכה דבריו (א יח) 'לכו נא ונוכחה יאמר ה' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו'. והתמיהה ידועה למה כפל דבריו לתפוס שני משלים, שהמשיל ודימה את העוונות לשני ותולע והשווה את התשובה לשלג ולצמר. אמנם בירושלמי שבת (פ"ט ה"ג) דרשו חכמים פסוק זה דכאן בבית ראשון וכאן בבית שני (לפי הפני משה), אבל עדיין לא נתבאר יסוד החילוק בין שני לתולע, ובמה גרוע התולע מן השני.

ופירש ה'משך חכמה' בביאורו על ההפטרות, שההבדל בין שני לתולע הוא, שחוט השני בעצמותו אינו אדום אלא לבן, רק קיבל את צבע האדום מדם התולע, אבל התולע הוא אדום

בעצמותו, ומוסיף המלבי"ם דבגין כך, התולע שהאדם הוא צבעו העצמי, יכול לצבוע גם את האחרים, אבל השני שמקבל את האדם מאחרים, אינו יכול לצבוע עוד את זולתו. וזוהי כוונת הדברים, דבבית ראשון שלא חטאו רק כשני שלא היה החטא בעצם פנימיותם וגם לא החטיאו אחרים, לכן כששבו נתלבנו לגמרי כשלג, אבל בבית שני שכבר חטאו ונתקלקלו בפנימיותם כתולע וגם החטיאו אחרים אז כששבו רק נתלבן כצמר שאינו כל כך לבן כשלג, נמצינו למדים, שחטא שנשתרש בפנימיותו ונהפך להיות חלק ממנו הוא הרבה קשה לנקותו.

ואם כן איפוא בכואנו לעשות תשובת המשקל, כנגד רעה מושרשת זו, כוודאי שבראש וראשונה צריכים לכבד ולנקות את פנימיות חדרי הלב מכל הרעות שנירב כם, ולשרש אחר עומק פנימיות מעשיו להפכם לטובה, ויצפיץ עצמו לדברי תורה שיהיו כל הגיגיו ומחשבותיו רק טוב. כל היום, ואין טוב אלא תורה.

ובספר 'דברי יחזקאל' דקדק בלשון רבינו אברהם אבן עזרא ז"ל בזמר 'כי אשמרה שבת' שהזכיר בתוך שבחי יום השבת 'על כן אכבס בו ליבי כבורית', שלכאורה היה צריך לומר 'כבורית' שהרי הבורית היא המכבסת את הכתם ומעבירה את הלכלוך. ומביא מהרה"ק רבי הירש מרימינוב זי"ע דכוונת הפייטן שקדושת יום השבת מטהרת ומזככת את האדם כל כך, עד שהוא עצמו נהפך להיות כמו בורית, דהיינו שעל ידי קדושת השבת יהיה בכוחו להשפיע הטוב גם על אחרים לטהרם ולזככם, והוא עצמו יוכל לפעול את פעולת הבורית המנקה ומכבסת וזולתה.

ועל דרך זה מפרש את הפסוק הנאמר בהפטרות (ישעיה א טז) 'רחצו הַצַּפוּ הַסִּירוּ רוע מעלליכם מנגד עיני חַדְלוּ הַרְעוּ', שכוונת הנביא להוכיח את בני ישראל בדרכי התשובה, שלא די שתרחצו ותזככו את עצמכם בהימנעות מעשיית הרע אשר הורגלתם בה, אלא עליכם להוסיף עוד ולהסיר את כל הרוע שנפעל על ידי מעלליכם דהיינו מה שאחרים למדו ממעשיכם הרעים, גם את זה עליכם להסיר מלפני ה', וכלומר שהתשובה תהיה באופן כזה שתמינע עשיית הרע גם מאחרים, עד אשר יחדול לגמרי מציאות הרע בעולם.

בבבם נאמן צפניך

ולאחר שלמדנו על חובת הזהירות מלעשות שום עשיה בתורה ובמצוות בלא כוונת הלב, יש לנו לחפש ולבדוק מה היא הסיבה אשר בגינה נכשלים בני אדם ובאים לידי כך, שיהיו מעשיהם בלי שימת לב ומחשבה כמעשה קוף בעלמא. ויש לומר שהסיבה העיקרית היא מפני שאינם מעוררים בלבם רצון אמיתי וחשק. נכון להיות עבד נאמן להבורא ית"ש, ואינם מקבלים עליהם עול מלכות שמים בכל מהותם ומציאותם.

וחוסר הרצון הוא הגורם שניגשים לעבודת הקודש בלא כוונת הלב, כי בודאי אילו היו רוצים ומשתוקקים באמת ובתמים להיות עבדים נאמנים להשי"ת, הרי היו עושים את מצוותיו בחיות ובהתלהבות ובכוונה רצויה, כדרכו של עבד נאמן שמשתדל בכל לבו ונפשו להשלים רצון אדוניו בתכלית השלמות, ואינו מבקש להשתמש מן החובות המוטלות עליו, שהוא מקיים את כל המוטל עליו בחשק וברצון ובכוונה שלימה. וכן איתא בבית ישראל (תש"ז) בשם האמרי אמת על מה שהוכיחם משה 'ולא אביתם לעלות' (א' כו) והרי לא מצינו שלא רצו לעלות שהלא הם טענו 'אנא אנחנו עולים' שאין באפשרות לעלות, וביאר שמשה רבינו הוכיחם דמקור החטא הוא 'ולא אביתם' שלא היה להם הרצון דאם היה להם הרצון כבר היו מוצאים להם הדרך להתגבר על המכשולים.

וזה היתה אחת מנקודות התורפה שבה נכשלו בני ישראל בתקופת חורבן הבית, שלא היה להם שלם בעול מלכות שמים וארנותו ית' עליהם, שהרי אנו

אבל האיש הנאמן לה' ולתורתו אין המצוות דומות עליו כמשא, ואינו מחפש ואמתלאות להשיל את עולם מעל צווארו, ובגין כך אינו עושה אותם רק כדי לצאת ידי חובתו בלבד מצות אנשיף מלומדה, אלא מעורר את לבו לעשותם באהבה ושמחה כדת, ומשעבד את כל מאווייו לכל מצוה ומצוה, ואף מחפש ומבקש אם הוא יכול להוסיף בה בפרטיה ודקדוקיה.

והנה ביכלי יקר' בפרשתנו (א יח) מפרש את התוכחה האמורה בהמשך הפסוק האמור 'צדק ילין בה ועתה מרצחים', כי

ההלכה פסוקה היא ביני נפשות (סנהדרין לב). שאם מצאו עליו חובה אין גומרים את הדין לאלתר אלא מלינין אותו למחר, אולי ימצאו לו זכות, אבל מצאו עליו זכות גומרים את הדין לאלתר. וכנגד זה הוכיחם הנביא על שהיו מחליפים השיטה, שכאשר היה הדין נוטה לצדק' לא היו גומרים דינו לזכות אלא אז ילין בה' שהיו מלינים הדין אולי ימצאו לו לו חובה, ואם היה נוטה לחובה ולמיתה הרי יענה מרצחים' תיכף היו מוכנים לגמור דינו לחובה ולרצחו נפש.

ולפי הרעיון האמור יש להוסיף על דבריו, שלא רק לזה גרידא כוונת הנביא, אלא ביקש להוכיחם על כל מעשיהם שהיו נוהגים כן, שבדברים שראוי להשהותם הין ממהרים לגמור הדבר תיכף ומיד, ומאידין בדברים שראוי למהר ולהזדרז בהם הין מתמהמהים ומשתהים, וזוהי כוונת הדברים, שכל דבר יצדק' ומצוה ילין בה' היו מלינים למחר ודוחים אותה לזמן אחר. והוא המשך

why is this parshah closed? Because when Yaakov Avinu passed away, the eyes and hearts of the Yidden became closed and blocked because of the misery of the slavery..." Klal Yisrael's situation is portrayed through the writing of the *sefer Torah*. The joined continuation of the two *parshiyos* signifies the state of *galus*. *Galus* is a situation of the eyes and heart being blocked.

The *halachos* of writing a *sefer Torah* stipulate that the letter 'פ' contain a sharp corner at the inside, so that its interior

The letter "pei" as it appears in a *sefer Torah*.

space is shaped like the letter 'ב'. Looking at a 'פ' in a *sefer Torah*, one would not notice the 'ב' that appears inside, but once the 'ב' is pointed out, it stands out even more starkly than the 'פ', since it is white and bright. The black letter is the revealed one, which is more noticeable at first sight, but although the inner 'ב' is concealed, it is brighter, and once it is revealed, it becomes the central figure while the black 'פ' becomes less prominent.

The shapes of the Torah's letters hint to us that the Torah's words contain an inner, most powerful essence that goes beyond their obvious and straightforward meaning. Every part of the Torah — the mitzvos, the *perakim* of *mussar*, the story of *briyas haOlam*, the stories of our forefathers, and the *nisim* that the Yidden experienced — contains a deep inner meaning. This meaning is the concealed part of the Torah, and yet, it is its more powerful part. It is the light of the Torah. The black letters signify the knowledge of Torah, mitzvos, and *emunah*, and the white space within and between the letters symbolize the deep, internal connection to the Torah's spirit and light and to the G-dly existence within the entire creation.

Torah. The white spaces in the *sefer Torah* are the light between the lines that infuse us with the ability to connect to the Torah's inner meaning. Chazal learn from this that every teacher must allow his student time to think, so that his teachings don't remain at an external level. A teacher must transmit the spirit of the learning to his student, enabling him to become intrinsically connected with the Torah he has studied.

Parshas Vayechi, the *parshah* in which the account of Am Yisrael's exile begins, is a closed chapter. There is no space for contemplation between the chapters. The essence of *galus* is an inability to contemplate. When Moshe Rabbeinu came to redeem the Jews from Mitzrayim, Pharaoh passed an additional decree that the Jews gather the straw to make the

bricks, because, "Let the labor fall heavy upon the men and let them work at it, and they shall not talk about vain matters" (*Shemos* 5:9), and "...You are lax, just lax. Therefore you say, 'Let us go, let us sacrifice to Hashem'" (ibid. 5:17). Pharaoh wanted to make the Jews work until they would be so preoccupied that they would not have the time or ability to think.

This is indeed what happened: when Moshe Rabbeinu tried to talk to the Jews: "...they did not listen to Moshe because of [their] shortness of breath and because of [their] hard labor" (*Va'eira* 6:9). Their subjection in *galus* caused them to be unable to think deeply and connect to internal thinking.

✓ *Galus* is a situation of "shortness of breath." We see the physical world around us, but fail to notice the "breath of His mouth" — the G-dly Spirit that gives it its life. Likewise, we may have extensive knowledge in Torah and mitzvos, but

their inner *spirit* is concealed from us. "The eyes and heart of the Jews became blocked" — our minds grasp things at their external level, but we lack the part of "...Consider it in your heart" — we have difficulty connecting to them with our hearts. The "eyes" of our mind are blocked; we suffer from spiritual short-sightedness. We fail to see to the depth of things, we find it difficult to connect to the *penimiyus* beneath the veneer of the physical world. We are preoccupied with physical demands

Since a Jew is intrinsically connected to Hashem, his very existence is one of happiness and joy. However, during this period, we focus specifically on the part of this connection that has yet to be revealed.

of *parnassah*, health, and other concerns, and as Pharaoh wanted, "Let the labor fall heavy," we work so hard that it is difficult for us to remember and connect to our true task in

this world. In spiritual matters, too, we invest in the practical details, but since we are in *galus* we have difficulty contemplating and connecting our hearts to them.

* When Moshiach comes, the "inner light" of our *avodas Hashem* will also emerge. We will keep the mitzvos and *halachos* as before, but now they will be an expression of our connection with Hashem. Every *halachah* that we keep will

be another expression of our closeness with Him. The white space within the Torah's letters will glow. The mitzvos must be actively fulfilled, as that is the only way to connect to the inner light — just as the inner white letter is only revealed through the lines of the black letter — but the *spirit* of the mitzvos will be dominant.

Redemption Exists within Exile

THE WORDS *GALUS* and *geulah* have a similar root; the only difference is an additional 'א' in the middle of the root of *geulah*. Redemption is not a new reality; the physical world will continue as usual even after Moshiach comes, but our eyes will open — we will discover the 'א', which stands for *Alufo shel Olam* — the Great One of the world, Hakadosh Baruch Hu. We will detect Hashem's Presence concealed within every process in this world, and thus pass from a world of *galus* into a world of *geulah*. *Geulah* is an internal change in which the heart and eyes are opened. It is the ability to contemplate and connect to the G-dly essence of creation.

When the inner essence of the world is revealed to a person, he finds himself in a completely different reality. Externally, he still lives in the physical world, but his heart and soul are connected to G-dliness, to his true life. In other words, he lives in a world of *geulah*.

Even Those Who Work for a Living Should Face "צפונה"

Following this line of reasoning, we will scrutinize the Midrash's interpretation of the passuk: "Turn yourselves northward." It said: HKB"H answered them, "If you see that he wishes to mate with you, seek refuge in the Torah. For, there is no 'צפונה' other than Torah, as it says (Mishlei 2, 7): "He will secure ('צפון') the eternal Torah for the upright." This seems to contradict what we have learned in the Gemara (B.B. 25b): "הרוצה שיחכים ידרים" one who wants to become wise should face south, while one who wants to become wealthy should face north; and your mnemonic is: The Shulchan stood in the north, while the Menorah stood in the south. That being the case,

why did HKB"H allude to us to seclude ourselves with the Torah by facing north? According to the Gemara, the Torah is in the south, not in the north.

It appears that we can explain the matter based on what the Irin Kadishin brings down in the name of the great Rabbi Yisrael of Rozhin, zy"a, regarding the passuk (Koheles 1, 6): "הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב סובב הולך הרוח" it goes toward the south and veers toward the north; the wind goes round and round, and on its rounds the wind returns. Shlomo HaMelech is reproaching mankind. After all, man was placed in Olam HaZeh to study Torah; instead, he wastes his time pursuing mundane, earthly matters. Consequently, he will have to reincarnate and return to this world once again after his death until he fulfills his task of studying Torah.

This is implied by his statement: "It goes toward the south." For, the purpose of descending to Olam HaZeh is to face southward to acquire the chochmah of the Torah. Yet, in reality, he "veers toward the north," for the sake of his livelihood and the acquisition of wealth. Now, if he merely faced north for his basic needs and support that would be fine; the problem, however, is that "the wind goes round and round"—he is preoccupied with the north all day long, seeking every which way to make money and get rich; "and on its rounds"—because of his preoccupation with the north, causing him to occupy himself solely with matters of Olam HaZeh; "the wind returns"—he must perforce descend to Olam HaZeh again as a gilgul in order to fulfill his designated task—to study Torah. This concludes his sacred remarks.

35 Man's Essence Is Where His Thoughts Are

That being the case, what are most of Yisrael supposed to do, seeing as it is their lot to engage in commerce in order to support their families? As HKB"H said to Adam HaRishon after he sinned with the Eitz HaDa'as (Bereishis 3, 19): "בזיעת אפיק תאכל לחם עד שובך אל האדמה" by the sweat of your brow shall you eat bread. So, if they must stand in the north in order to make money, how can they avoid having to reincarnate after their deaths?

Notwithstanding, the answer is clear. Even while facing northward, engaging in matters of Olam HaZeh, in keeping with the maxim: "הרוצה שיעשיר יצפין"; a person must also face southward, in keeping with the maxim: "הרוצה שיחכים ידרים"

by establishing fixed times to study Torah in the morning and in the evening. Additionally, he should have in mind that he is supporting his family, so that they will raise children and grandchildren that study Torah and perform mitzvos.

It is worthwhile stressing one more important point. A person who is occupied with his livelihood must also face southward not only at his designated times of Torah-study but even when he is at work and facing northward. For, he must always yearn with all his heart for the opportunity to open up a Gemara and study the teachings and disputes of Abayei and Rava. Thus, even while in the north, he transports himself to the south. After all, we have a fundamental principle that states that a man is where his thoughts are. This concept is expressed by the great Rabbi Tzaddok HaKohen, zy"a, in Tzidkas HaTzaddik (144):

"במקום שהוא המחשבה של אדם שם הוא כל האדם, כי עיקר האדם אינו הגוף רק הנפש, והנפש אינה דבר רק כח המחשב ומחרהר והרוצה שבאדם, ומקום שמחשבתו אדוקה כך הוא כל צורת האדם באותו עת."

A person's essence is his thoughts; for, his essence is not his physical body, but his soul; the soul is not tangible but merely a force within man that thinks, contemplates and desires. Thus, where his thought is focused at any given moment defines him.

His source comes from the teachings of the Baal Shem Tov, zy"a, as presented by his loyal pupil in Toldos Yaakov Yosef (Chayei Sarah 3): "כשמקשר ומדבק מחשבתו בו יתברך, כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו גרורין אחר המחשבה, וכמו ששמעתי ממורש—ממי מורי במקום שחושב האדם שם הוא כולו"—when a person's thoughts are associated with the Almighty, all of his 248 limbs and 365 sinews follow his thoughts; as I heard my teacher state explicitly: "Where a man's thoughts are is where he truly is."

37 Did You Deal in Good Faith and Did You Designate Times for Torah?

This explains very nicely what we have learned in the Gemara (Shabbas 31a): "בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת, ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה"—when they escort a person to his heavenly judgment, they ask him, "Did you conduct business transactions in good faith? Did you set aside fixed times for Torah-study?" In other words, were you an honest businessman in the north and did

you also designate times for Torah in the south? For, if he neglected to designate times for Torah and face southward, he remains totally in the north, as depicted by the words: "the wind goes round and round." In that case, there is no purpose in allowing him to enter Gan Eden, because he will have to return to Olam HaZeh as a gilgul, as the passuk says: "and on its rounds the wind returns." On the other hand, if he did set aside times for Torah-study and faces southward, he will merit entrance to Gan Eden.

We can now appreciate why HKB"H said to Yisrael: "פנו לכם שבו לכם—turn yourselves northward—instead of: שבו לכם—צפונה—return or remain in the north. HKB"H was teaching Yisrael that even when a man must work for his livelihood; nevertheless, he need only face the north—"סובב אל צפון". In other words, his main location should remain in the south, and he should only turn to the north for the sake of his livelihood. If, however, he establishes himself firmly in the north, pursuing gold and silver all of his life, then he will be forced to return as a gilgul, as it says: "ועל סביבותיו שב הרוח".

This then is the meaning of the Midrash:

"מזה פנו לכם צפונה. אמר רבי חייה, אמר להם [הקב"ה לישראל], אם ראייתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצמינו עצמכם. Even when you are obliged to exist in the north to take care of worldly needs, you should seclude yourself with the Torah by constantly thinking about Torah and yearning to study Torah. For, as we have learned, a person is where his mind and thoughts are.

The Jewish people at the time of the Beis HaMikdash had everything. Yet, all this did not satisfy them. They lacked one point, and this point brought on the terrible destruction.

What caused the *churban*? Man became the center of the world. He started to think that the whole world is his. He wakes up in the morning and feels himself before everything else. He feels tired, so he will sleep a little more... there is a minyan also at nine... but if he davens at nine, he will be late to *kollel*. So what does he do? He gets up for the 8:30 minyan and takes some shortcuts in his *tefillah*.

41

Through *da'as*, we bring up the compelling question: What is the world like, now that man has become the *chasan*? And what was the world like when Hashem was the *Chasan*?

And if a person doesn't know, if he can't remember, then the day of Tishah b'Av comes along to remind him. On Tishah b'Av we conjure up before our eyes exactly what the world was like when Hashem was at the center, and what happened to the world when man took center stage.

How did the city of a great populace become a widow, great among nations, ruler among countries, become a tributary?...¹¹ The hands of compassionate women cooked their children...¹²

42

We could continue this narrative with the *Tach and Tat* (1648-9) Chmielnicki massacres in Poland.

When we see all these things, when we see the shocking difference between a world with Hashem at the center and a world with man at the center, there is one thing that is expected of us: to cry. To call out to Hashem, "*Ribono Shel Olam!* When will You come back to Your world? When will all the problems get solved, when will all the troubles stop?"

43

We need to grab hold of the one point, the *nekudas hakesef* of *kedushah*. When we recite a *berachah*, we need to sense its profound content. When we say "*shehakol nihyeh bidvaro*," we are saying that there is nothing else other than Hashem. The whole world is His. Here we come to the point. And when we come to the point, to the awareness that Hashem is everything, that He is the center of the world, then we have grabbed hold of it all.

Chazal say that *Mashiach* is born on Tishah b'Av.¹⁴ This is because Tishah b'Av is the day capable of bringing the *Mashiach*. It is the day on which a Jew realizes there is nothing else other than HaKadosh Baruch Hu. Although we reach high levels on Yom Kippur, they are quickly forgotten. Tishah b'Av is more suited to internalizing it.

By means of *da'as*, we grab hold of the point. This is because *da'as* tells us that all the questions we might have on the world are just self-centered *klipos*. By means of *da'as*, a person understands and sees that Hashem did not leave the world. The whole world is Hashem's.

Grasping for the point of *kedushah* is the foundation and root of *ge'ulah*!

בתיב בפרשה "והתודו את עונם ואת עון אצתם צמעלם אשר מעלו צי ואף אשר הלכו עמי בקרי", החת"ס מצאיר שהמורה מרמו כאן הסיבה לגלות כלל ישראל, עפ"י המצואר בגמ' נדרים (פא.) שהקצ"ה השיב כי סיבה גלות כלל ישראל, הי' מטעם שלא זרכו בתורה תחילה, ומחדש החת"ס דכמו שיש מעילה צמי שאינו מצרך זרכה הנהנין, כמו שאחז"ל (נרכות לה.) כל הנהנה מעוה"ז בלא זרכה כאילו מעל, כן יש מעילה בלימוד התורה בלא זרכה, ולכן כחצה חורה צמעלם אשר מעלו צי, לרמו על חטא זה של לימוד התורה בלי זרכה. וכונתו הוא שיש מעילה בלימוד התורה בלי זרכה, שהרי חז"ל למדו זרכת התורה מצרכת הנהנין, הרי שיש זה ענין של הגאה הנריכה זרכה.

בגמ' נדרים (פא.) דרשו "ולא הלכו צה" שלא זרכו בתורה תחילה, ויש לדעת האריך זה מרמוו צלשון ולא הלכו צה, ויש לפרש זה עפ"י מה שמצאיר החת"ס כי מה שלא זרכו בתורה הוא כי לא הרגישו שיש להם חיות מלימוד התורה, וכל החיוב לצרך על התורה הוא, כי התורה הוא חיות האדם, כי הם חיינו ואורך ימינו.

39

ובאשר לא הרגישו דבר זה אז לא זרכו בתורה תחילה. הנה אדם נקרא מהלך, וצריך האדם להיות הולך וגדל צרומויות, כדכ' אם צחקמי חלכו, שצריך

להיות ההליכה צרומויות, לעלות חנה חללה ולא להיות הולך וגדל צגשמיית. וזה לא הם בתורה, שהליכתם צמיים לא הי' צורה חלה חיות שלהם הי' צדצרים אחרים צגשמיית ועניני עוה"ז, וזה הכונה צדרשה חילל את הלכו צה, שלכן לא זרכו בתורה תחילה, כי לא הי' הליכתם צה - בתורה.

ויש להוסיף לפ"ז על דברי החת"ס כי הפסוק מקיים "ואף אשר הלכו עמי בקרי", היינו הליכתם בתורה לא הי' צלשון של קציעות, רק כל ההליכה בתורה הי' רק צלשון של מקרה, וכאשר אין לומדים בתורה בקציעות אז זה סימן שאין מרגישים כי הם חיינו ואורך ימינו, וזה ההמשך לתחילה הפסוק שמעלו בתורה כי לא זרכו עלי, והסיבה לזה הי' כי הליכתם בתורה לא הי' בקציעות אלא צעראי.